

1.3. Ekonomika České republiky

- **Meziroční propad HDP ČR zhruba stejný jako v EU, ovšem z výrazně vyšší předchozí dynamiky**

HDP České republiky v reálném vyjádření rostl v letech 2006 a 2007 (+6,8 %, resp. +6 %) dvakrát rychleji než průměr Evropské unie (+3,3 % a 3 %), což posilovalo reálnou konvergenci. I když následný ekonomický pokles v ČR (-4,1 % v roce 2009) byl prakticky stejný jako v EU (-4,2 %), lze soudit, že dopad krize na ekonomiku ČR byl tvrdší, protože propadu předcházely vysoké předchozí růsty jejího HDP. Podle rozdílu měřicího ekonomickou dynamiku v závěru konjunktury (tj. „předkrizového“ roce 2007) a v krizovém roce 2009 v procentních bodech, byl její dopad na ČR zřetelnější – změna v dynamice HDP české ekonomiky činil za tu dobu 10,2 p.b., zatímco u ekonomiky unie pouze 7,2 p.b.

- **Růst spotřeby domácností k bázi 2005 byl v roce 2008 druhý nejvyšší v EU; meziroční pokles v roce 2009 jen nepatrný (-0,2 %)...**

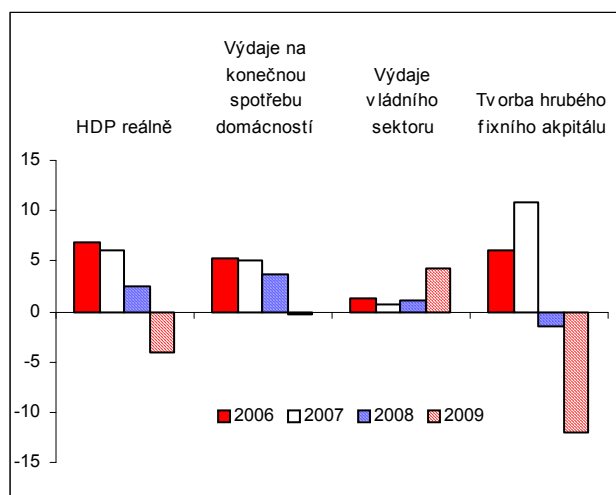
Podle mezinárodního srovnání stouply výdaje na konečnou spotřebu domácností¹ v České republice za léta 2006-2008 o 14,4 % proti bázi roku 2005, což byl druhý nejrychlejší růst v zemích OECD po Slovenské republice (+20,1 %) – za EU 27 činilo zvýšení v roce 2008 proto roku 2005 +5,4 %. Přestože je dynamika spotřeby domácností v ČR v evropském kontextu impozantní, proti velkým rozvíjejícím se ekonomikám je jen zhruba poloviční (Indie +28 %) nebo třetinová (Rusko +41,5 %).

V roce 2009 klesla v ČR soukromá spotřeba proti roku 2008 jen nepatrně (-0,2 %), přičemž její snížení za průměr zemí OECD činilo 1,3 % a za EU 27 pak 1,7 %. Hluboké propady soukromé spotřeby v nejvíce krizí postiženém Islandu (-16 %) či Maďarsku (-7,5 %) vedly u těchto zemí k poklesům spotřeby domácností dokonce pod úroveň roku 2005.

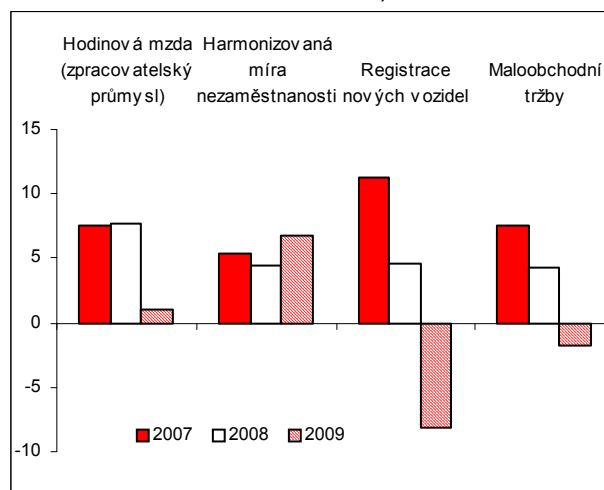
- **... ve dvou čtvrtletích 2010 již přírůstky**

Česká republika tak vyšla, co se výdajů na konečnou spotřebu domácností týká, z krizového roku 2009 relativně málo zasažena. K mezikvartálním poklesům došlo podle sezónně očištěných dat pouze ve 3. a 4. čtvrtletí 2009, v roce 2010 již byly zaznamenány její přírůstky.

Graf č. 5 Vývoj HDP a jeho komponent (reálně, y/y v %)

Graf č. 6 Vývoj vybraných ekonomických charakteristik (y/y v %, míra nezaměstnanosti v %)

Pramen: OECD

- **V letech 2006-2008 růst spotřeby vlády pomalejší než v EU, v roce 2009 výrazný růst o 4,2 %**

Spotřeba vlády v reálném vyjádření stoupla v ČR za roky 2006-2008 proti bázi roku 2005 podstatně méně rychle (+2,8 %) než kolik činilo průměr za EU 27 (+6,3 %). Např. na Slovensku se za toto období spotřeba vlády zvýšila o 15,5 %, ale v Maďarsku došlo k jejímu poklesu (-4,7 %) vlivem špatného stavu veřejných financí již v době před krizí.

¹ Podle OECD Main Economic Indicators. Data jsou i v dalších indikátorech a popisu jako je tvorba hrubého fixního kapitálu a spotřeba vlády, porovnávána v objemovém vyjádření a sezónně očištěna, stejně jako v subkapitolách 1.1. a 1.2.

V roce 2009 spotřeba vlády v ČR výrazně meziročně stoupla (+4,2 %)², což byl jeden z největších přírůstků v zemích OECD (Korea +5 %, Norsko +4,5 %, Řecko +9,6 %). V EU 27 stouply výdaje na spotřebu vládního sektoru v roce 2009 proti roku 2008 o 2,1 %.

- **Investice klesaly již v roce 2008; v roce 2009 propad o 9,2 %, ve srovnání s EU méně hluboký**

ČR republika patřila v letech 2006-2008 do skupiny investičně „dravým“ evropským zemím. V roce 2008 se tvorba hrubého kapitálu zvýšila proti roku 2005 o 15,7 %, zatímco v EU 27 o 11,1 %. Průměr za země OECD však představoval zvýšení investic proti roku 2005 jen o 4,8 % vlivem jejich poklesu v USA (-3,4 %).

Investice v české ekonomice klesly meziročně už v roce 2008 (-1,5 %), mezikvartálně se snížily již dokonce ve 4. čtvrtletí 2007. Jejich propad v krizovém roce 2009 (-9,2 %) však nebyl tak hluboký jako v EU 27 (-12 %), kde se převážná většina zemí potýkala s dvojcifernými meziročními poklesy (naopak jen malý útlum zaznamenaly Francie, Polsko a Švýcarsko).

Mezikvartálně dynamika tvorby hrubého fixního kapitálu v ČR od druhého pololetí 2009 kolísá mezi přírůstky a úbytky. Ke dvěma po sobě jdoucím mezikvartálním přírůstkům došlo, podle zatím dostupných dat až za 2. a 3. čtvrtletí 2010.

I přes zlepšující se trh práce, výrazné růsty průmyslové produkce a oživení nabídkové strany ekonomiky - s výjimkou stavebnictví -, s přírůstky spotřeby a silnou dynamikou zahraničního obchodu, zatím investice v České republice do pololetí 2010 přesvědčivou změně směru neukázaly.

- **Počet zaměstnanců klesal v roce 2009 téměř ve všech odvětvích...**

Tvrdý dopad krize pocítil český trh práce. Meziroční pokles počtu zaměstnanců (sezónně očištěno) v ekonomice jako celku sice započal až od 1. čtvrtletí 2009, ale po převážnou část roku 2008 byly patrné meziroční poklesy – kromě soustavného snižování v prvovýrobě – i ve stavebnictví, obchodu a veřejné správě. Během roku 2009 pak již klesal počet zaměstnanců ve všech odvětvích s výjimkou stavebnictví, pohostinství a ubytování, a také v odvětví činností v oblasti nemovitostí a služeb pro podniky. Největší ztráty v počtech zaměstnanců zaznamenával v roce 2009 zpracovatelský průmysl, když ve 4. čtvrtletí činil meziroční pokles 8,8 %.

- **... a nejvíce ve zpracovatelském průmyslu...**

Za celou ekonomiku došlo k nejhlubšímu meziročnímu propadu v počtu zaměstnanců ve 3. čtvrtletí 2009 (-2,9 %). Ještě i ve 2. čtvrtletí 2010 činil meziroční pokles 2,1 %. Celý rok 2009 vykázal snížení počtu zaměstnanců v české ekonomice proti roku 2008 o 2 %, z toho nejvíce ve zpracovatelském průmyslu (-6,6 %). Avšak co se odvětvové diferenciací týká, ve většině odvětví počty zaměstnanců meziročně vzrostly - nejvíce v odvětví ostatních veřejných, sociálních a osobních služeb (+4,1 %), ale vyšší počty zaznamenalo i stavebnictví, kde se pokles odehrál již v roce 2008.

- **... kde klesla zaměstnanost celkem o 5,9 %**

Celková zaměstnanost v české ekonomice klesla v roce 2009 meziročně o 1,2 % na 5,226 mil. osob, ve zpracovatelském průmyslu o 5,9 % na 1,357 mil. osob. V ekonomice se celková zaměstnanost snížila o 62 221 osob, ve zpracovatelském průmyslu o 84 462 osob.

- **Pokles mezd a platů hlubší než pokles zisků**

Mzdy a platy vyplacené v ekonomice klesly v roce 2009 proti roku 2008 o 6 %, náhrady zaměstnancům, zahrnující i sociální pojistné placené zaměstnavateli, o 5 %. Zisky vyjádřené jako čistý provozní přebytek klesly v české ekonomice již v roce 2008 o 4,5 %, v roce 2009 byl meziroční úbytek nižší (-0,6 %). Hrubý smíšený důchod tvořený v sektoru domácností naopak ještě v roce 2008 stoupl o silných 8,9 %, což byl druhý nejvyšší meziroční růst od roku 1996, aby v roce 2009 zaznamenal pád o 8,5 %, tj. nejhlubší meziroční propad zmíněné časové řady.

² Důvody budou rozebrány ve zvláštní analýze o dopadech krize na institucionální sektory české ekonomiky, kterou vydá ČSÚ v prvních měsících roku 2011.

- **Prudké zvýšení spotřebitelských cen v roce 2008, velmi mírné v roce 2009** Spotřebitelská inflace byla v roce 2008 (+6,3 %) na jedné z nejvyšších úrovní v EU 27 (+3,7 %). Tento růst byl způsoben, kromě zvýšených cen potravin (+8,1 %, v EU 6,4 %) především očekáváním zvýšené sazby daně z přidané hodnoty (DPH). Hospodářský útlum a pokles poptávky domácností v roce 2009 se promítl i do cenového vývoje – spotřebitelské ceny stouply pouze o 1 % (ceny potravin dokonce o 4 % klesly), což však byl jev globální (+1 % v EU 27 a +0,5 % v zemích OECD).
- **Vybrané finanční charakteristiky se téměř ve všech případech zhoršily** Krize postihla i oblasti mimo reálnou ekonomiku ČR. Česká koruna, která prudce posílila z 20,29 CZK/USD v roce 2007 na 17,08 v roce 2008, naopak v roce 2009 oslabila na 19,05. Proti euru koruna zhodnotila ze 27,76 CZK/EUR v roce 2007 na 24,94 v roce 2008, v roce 2009 - rovněž podobně jako u kurzu k dolaru -, oslabila na 26,45 CZK/EUR. Úrokové sazby na mezibankovním trhu klesaly (3M PRIBOR z 3,10 % v roce 2007 na 2,19 % v roce 2009), přičemž úrokový diferenciál vůči sazbám eurozóny se ztenčil. Hlavní index pražské burzy ztratil v roce 2008 23,5 % proti roku 2007, kdy o pětinu vzrostl. Další výrazný pokles přišel v roce 2009, kdy index PX ztratil téměř třetinu své hodnoty (-29,5 %). Pohyb reálného efektivního směnného kurzu koruny deflovaný indexem spotřebitelských cen ukázal v roce 2008 snížení nákladové konkurenceschopnosti české ekonomiky, v roce 2009 pak její zvýšení.